

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

A black and white profile portrait of an elderly man with a prominent white mustache, looking towards the left. He is wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a dark tie.

*Тордість
української
музики*

Інформаційний бібліографічний список
для організаторів дитячого читання
до 130-річчя від дня народження українського композитора
Левка Миколайовича Ревуцького

Київ – 2018

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

Тордість української музики

Інформаційний бібліографічний список
для організаторів дитячого читання
до 130-річчя від дня народження українського композитора
Левка Миколайовича Ревуцького

Київ – 2018

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко.
Укладачі: Л.В. Бацай, В.М. Красножон.
Літературний редактор В.В. Зеленська.

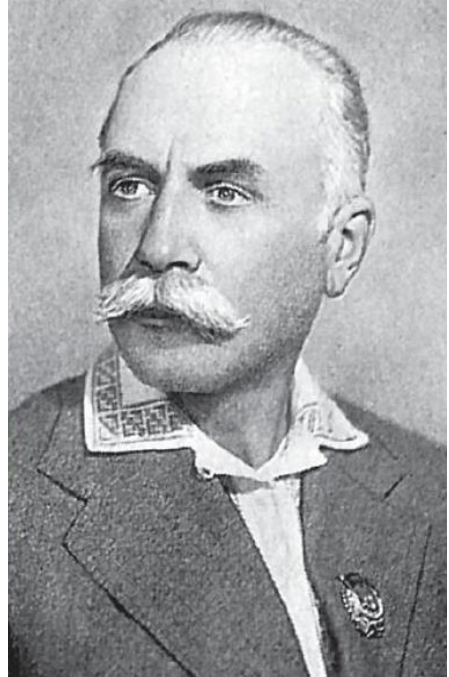
Гордість української музики : інформ. бібліогр. список для організаторів дит. читання до 130-річчя від дня народж. укр. композитора Л. М. Ревуцького / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Л. В. Бацай, В. М. Красножон. – Київ, 2018. – 40 с.

Видання включає біографічну довідку, список літератури та ресурсів мережі Інтернет про життєвий і творчий шлях видатного українського композитора, матеріали до уроків, крилаті вислови митця, цікаві факти з життя, цитати видатних людей, кросворд та поетичні твори, присвячені Левкові Ревуцькому.

ЙОГО ІМ'Я – У ПРОМЕНИСТОМУ «СТОЗІР'І УКРАЇНИ»

(біографія Л.М. Ревуцького)

«Взявши пісню від народу,
Як алмаз, її гравив»
М. Рильський

З іменем Левка Ревуцького пов'язана ціла епоха розвитку української музики, створення ним власної композиторської школи, формування національно-стильового напрямку в загальноєвропейській культурі, відповідного категоріям високої духовності й професіоналізму.

Видатний український композитор, педагог, музично-громадський діяч, дійсний член Академії наук УРСР Лев Миколайович Ревуцький народився **20 лютого 1889 року у селі Іржавець на Чернігівщині**. Ревуцькі у п'яти поколіннях служили священиками. Батько Левка – Микола Гаврилович – теж сільський священик, мав гарний голос, грав на скрипці під акомпанемент дружини. Рідний дядько Олександр був солістом італійської опери в Петербурзі. Мати – Олександра Дмитрівна, виховувала дітей на принципах чистоти помислів, стриманості та розумності дій. Виконувала на фортепіано твори Бетховена, п'єси Шопена, Шуберта і

Шумана. Олександра Дмитрівна також вільно володіла французькою і німецькою мовами. В сім'ї панував культ книжки, музики, творчості. На музичні вечори до Ревуцьких приїздило чимало гостей, серед яких були відомі художники, літератори, музиканти.

Левко змалку виявив неабиякий хист до музики. Вже у чотири роки добре знав ноти, точно інтонував і вгадував їх на слух, за що його жартома прозвали «Камертоном». А з п'яти років розпочинаються його «музичні університети» – навчання гри на фортепіано, виконання простеньких п'єс, заняття з мамою у чотири руки. Влітку хлопець брав уроки у відомої піаністки Олександри Мельникової, подруги матері, яка відпочивала в Іржавці. Коли нікого не було поруч, «підбирав» на роялі те, що грали дорослі. Однак у дитинстві хлопчик не дуже охоче сідав за музичний інструмент, його більше цікавила механіка.

Перші знання Левко зі старшим братом Дмитром одержали вдома. Мати навчила читати й писати, загальним азам із німецької і французької мов, а батько – рахувати, початкам географії, історії. Казкова природа довкола садиби, повноцінне виховання, творча атмосфера в домі, прекрасна бібліотека, у якій зберігалася гарна колекція українських музичних інструментів, безумовно, вплинули на подальшу долю композитора. Настільними книгами в родині були «Кобзар» Тараса Шевченка, твори Миколи Гоголя, Олекси Стороженка, Пантелеймона Куліша, Льва Толстого, Олександра Пушкіна...

Брати-гімназисти –
Дмитро і Левко Ревуцькі

У 1899 році хлопчика віддали на навчання у прилуцьку гімназію, добре відому на Полтавщині прекрасними педагогами, добрим мистецьким вихованням. Навчальний заклад мав свій невеличкий оркестр, театральний гурток. Долею Левка віднині більше опікується старший брат Дмитро, який теж навчається у гімназії.

В ці роки Левко-гімназист знайомиться із шедеврами світової та української літератури. Заохочуваний старшим братом, він читав багато книжок, зокрема Михайла Лермонтова, Івана Тургенєва, Олександра Купріна, Антона Чехова, Івана Буніна, що дуже розвинуло його загальну ерудицію. Проте справжнім потрясінням стало вдумливе прочитання «Кобзаря». Поезія Тараса Шевченка до сліз зворушила

юну душу, змусила глибоко замислитися над долею свого народу, його історією і майбуттям. На заняття з музики хлопець ходив до очільниці жіночої гімназії Юлії Олександрівни Лякав, яка була найкращою піаністкою в місті.

1903 року Левко Ревуцький був зарахований до Київської приватної гімназії Готліба Валькера та музичної школи Миколи Тутковського. Там він бере уроки гри на фортепіано у Миколи Лисенка. Невдовзі Микола Лисенко відкрив власну музичну школу, і Левко продовжив навчання вже у ній. Тут відбувалося формування й розширення музичного світогляду, ознайомлення з новітніми течіями і тенденціями музичного життя, започаткування перших композиторських спроб. Він знайомиться з майбутніми композиторами й хоровими диригентами Кирилом Стеценком і Олександром Кошицем, цікавиться їхньою творчістю. Посилено займаючись фортепіано, вдосконалюючи свою технічну віртуозність, молодий піаніст дивує всіх здатністю імпровізувати на теми народних пісень або популярних музичних творів.

Проте складне сімейне становище змусило Л. Ревуцького у 1905-1908 роках перервати заняття. Впродовж 1906 року у хлопця померли і дядько, і батько, і мати. Майже рік пальці юнака не торкалися клавіш рояля, таким гострим було відчуття болю втрати. До того ж він став студентом Київського університету (1907), вступивши спочатку на фізико-математичний факультет, а згодом – на юридичний. Паралельно він навчається в Київському музичному училищі імператорського Російського музичного товариства.

Музичний Київ початку ХХ ст. був багатий на події: М. Лисенко влаштував концерти української музики, велику популярність мав театр українських корифеїв під керівництвом М. Садовського, класична симфонічна музика часто виконувалася на літніх паркових музичних майданчиках столиці. Лев Миколайович згадував: *«Потрапивши до Києва, я був буквально приголомшений враженнями від оперної музики Чайковського, від «Євгенія Онегіна», особливо «Пикової дами».* Молодий піаніст багато працював, виконував твори Бетховена, Моцарта, Вебера, Шумана, Глінки, Скрябіна, Глазунова. Юнак був у полоні неперевершених творів П. Чайковського, М. Римського-Корсакова, Ф. Шопена, Ф. Ліста, С. Рахманінова. Надзвичайно захопився теоретичними дисциплінами, особливо гармонією й поліфонією. З того часу з'являються його перші твори для фортепіано: романси, соната, прелюдії, вальси і концерт для фортепіано з оркестром.

Вставав Левко рано. День розпочинав із гімнастики, сідав години на дві за інструмент і грав етюди, потім ішов до університету вивчати рим-

ське, церковне, міжнародне право тощо. По обіді – музучилище, увечері – спів в училищному хорі або похід до опери чи на концерт (іноді студентів музучилища пускали на заходи за безкоштовними контрамарками). 25 квітня 1911 року він занотовує в щоденнику вислів Г.Е. Лессінга: «Сперечайтесь, помиляйтесь, але, ради Бога, мисліть». Ці слова стануть для майбутнього композитора девізом на все життя.

Незважаючи на величезну зайнятість, Левко Ревуцький не пропускав концертів із виступами видатних митців (С. Рахманінова, О. Скребіна, В. Ландовської, В. Сафонова) та оперних вистав за участю Ф. Шаляпіна, Л. Собінова, Д. Смирнова. Натура П. Чайковського була близькою до Л. Ревуцького – людини високо інтелігентної, чемної, вихованої, скромної, з тонким почуттям гумору. Левко Миколайович протягом життя неодноразово звертався до епістолярної спадщини Петра Ілліча, звіряв із його естетичними критеріями свої власні.

Лев Ревуцький із дружиною Софією Андріївною

Ревуцький любив подорожувати. Під час однієї зі своїх поїздок до Москви на Різдвяні канікули (кінець грудня 1910 р.) він зайшов у гості до друзів батьків – родини Писаревих. Там він познайомився зі своєю майбутньою дружиною Софією – племінницею дружини брата Дмитра. Вони одружилися в 1915 році. Софія стала Ревуцькому вірним другом. Вона жила інтересами чоловіка, присвятила йому все

своє життя. Нерідко допомагала чоловікові приймати рішення, якщо Лев Миколайович вагався. У 1919 році Софія народила сина Євгена. Він став єдиною дитиною Ревуцьких.

У 1913-1916 роках Лев Миколайович навчався у Київській консерваторії в класі композиції видатного композитора і педагога Р. Глієра та класі фортепіано у С. Короткевича і Г. Ходоровського. 1915 року (у зв'язку з початком Першої світової війни) Київський університет і Київську консерваторію евакуювали до різних міст, і Левко змушений був їздити до Ростова і Саратова, щоб у 1916 році завершити навчання.

Під час Першої світової війни (1916-1918) Левко Миколайович перебував у армії, воював на Ризькому фронті.

Після війни відбулася зміна представників музичної культури в Україні, з'явилися нові імена молодих композиторів (Б. Лятошинський, Ф. Козицький, Г. Верьовка, В. Косенко). Характерною ознакою того часу стало формування

в кожному великому місті України професійних хорів. Українська тема домінувала в композиторській творчості. Проводилася значна робота з пропагування музичної творчості та «об'єднання мистецтва і широких народних мас». Перші післявоєнні та післяреволюційні роки були нелегкими для композитора. Він на деякий час повернувся до Іржавця, давав уроки музики, працював діловодом у залізничній амбулаторії на станції Прилуки. Згодом став солістом-піаністом у хоровій капелі. При цьому активно організовував музичну школу, брав участь у діяльності філії Всеукраїнського музичного товариства ім. М.Д. Леонтовича й організації симфонічного оркестру в Прилуках. У 1920-1923 роках Ревуцький написав прекрасні натхненні твори: Струнний квартет, романси «Проса покошено» на слова Максима Рильського, «Де ті слова» та вокально-симфонічну поему «Щороку» на вірші Олександра Олеся, хор «Гукайте їх» та «Тиша» на слова М. Філянського, «На крилах сонячних і ясних мрій» на власні слова, «Дума про трьох вітрів» на вірші Павла Тичини, «Давидові псалми» та кантату-поему «Хустина» на слова Т. Шевченка тощо. Ці роки, попри життєву скруту, були дійсно «зоряні» у творчості Ревуцького.

З 1924 року Левко Ревуцький переїхав до столиці, його запросили викладати в Київському музично-драматичному інституті ім. Миколи Лисенка. Залишаючись осторонь крайніх течій у музичному русі, Л. Ревуцький підтримав створення Спілки композиторів, був членом її правління. У 1934 р. сталася визначна подія в музичному житті України: на базі Музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка було створено Київську консерваторію. Л. Ревуцький по праву став професором цього закладу. Він вчив таких великих українських композиторів, як Георгій Майборода, Аркадій Філіпенко, Герман Жуковський, Віталій Кирейко, Анатолій Коломієць. У ті роки композитор створив хорові обробки «Ой ти, зоре», «На кладочці умивалася», «Про Кармелюка», Другий фортепіанний концерт.

Склад друзів певною мірою характеризує людину. Лев Миколайович у встановленні товариських відносин був досить стриманим, обережним. У 1920-1930-ті роки такі стосунки були в нього з професором, піаністом Григорієм Беклемішевим, композитором Василем Золотарьовим, диригентом, композитором Миколою Радзівєвським, лікарем, аматором музики Костем Левицьким. Дуже близьким другом був Максим Тадейович Рильський. Дружні стосунки склалися з композиторами Віктором Косенком, Борисом Лятошинським, Василем Барвінським, диригентом Володимиром Дранишниковим. У повоєнні роки – з Миколою Бажаном, співаком Борисом Гмирею, академіком Миколою Стражеском, Григорієм Верьовкою, Іваном Козловським.

Левко Ревуцький з учнями
Анатолієм Коломійцем
та Віталієм Кирейком (1947 р.)

Під час Другої світової війни Ревуцький певний час жив в евакуації, був керівником кафедри історії й теорії музики Ташкентської консерваторії. В цей період композитор створив багато музичних творів на військово-патріотичну тематику. Його син Євген воював на Московському фронті, отримав тяжке поранення, а брата Дмитра 29 грудня 1941 року було жорстко вбито в Києві.

Політика сталінських репресій, що забрала багатьох друзів Левка Ревуцького, трагічна загибель брата, постійний партійний контроль над тогочасним творчим процесом, несправедлива критика, боротьба з непоступливими провладній ідеології митцями призвели до того, що композитор свідомо відійшов від написання «потрібної радянській людині» музики. У повоєнні часи Майстер усі свої зусилля зосередив на педагогічній діяльності, якій загалом присвятив 40 років життя. Він очолював кафедру композиції у Київській консерваторії. Його відхід від композиції (написання музики) після 1956 року не був ознакою творчої кризи, то було глибоко осмислене рішення мудрого чоловіка, який не міг творити з ярмом на шії.

Сучасники постійно відзначали, що у ставленні композитора до своїх учнів були такі зворушливі риси: він ніколи не пригнічував власним авторитетом, не прагнув засліпити своєю якнайширшою ерудицією, — він учив мислити самостійно і творити по-своєму, поважаючи при цьому всю неосяжну спадщину минулого. Його вирізняла непоказна скромність людини, чудово вихованої і позбавленої егоїзму. Він вселяв у своїх учнів і молодших товаришів трепетну любов до мистецтва й народу.

Митець одержав багато урядових нагород, хоча — і це загальновідомий факт — був людиною скромною і ніколи не претендував на особливу увагу до своєї персони, а тим більше не бажав прихильності партійних можновладців. 1941 року Левко Ревуцький був удостоєний Державної премії СРСР, водночас отримав звання доктора мистецтвознавства і заслуженого діяча мистецтв України, 1944 р. став народним артистом СРСР. Він першим серед музикантів був дійсним членом Української академії наук, 1957 р. — академіком Академії наук України, 1966 р. — лауреатом Державної премії УРСР ім. Тараса Шевченка. Левка Ревуцького неодноразово обирали депутатом Верховної Ради України. У 1950 роки

він здійснив величезну роботу з редагування та підготовки до друку творів М. Лисенка. Тривалий час (1944–1948) Левко Ревуцький очолював Спілку композиторів України, був членом правлінь республіканської і всесоюзної творчих організацій. 80-річний ювілей композитора (1969) ознаменувався присвоєнням йому звання Героя Соціалістичної Праці та врученням Золотої зірки (найвищої нагороди в тогочасному СРСР).

У 1974 році величезним потрясінням для Льва Миколайовича стала хвороба, а згодом і смерть дружини Софії Андріївни. Він потім і сам дуже захворів, зліг і довго лікувався в академічній лікарні у Феофанії. Композитор ніби замкнувся в собі, став малослівним. Особливо докучали йому усіякі відвідувачі, які, користуючись нагодою, хотіли продемонструвати свою близькість до прославленого композитора-класика. І він удався до наївної хитрості. *«Так, я нині роблю вигляд, ніби не помічаю і не впізнаю багатьох людей, – говорив своєму другу О. Ковальову Лев Миколайович, усміхаючись і ніжно, по-батьківськи, погладжуючи руку. – Але це лише тих, кого не хочу впізнавати. Адже я знаю всіх, хто до мене приходить і з якими думками».* Будучи однолюбом, Левко Миколайович не зміг подолати страшну тугу за коханою, «зламався» і 30 березня 1977 року композитора не стало. Поховали його на Байковому кладовищі неподалік від вчителя Миколи Лисенка.

Левкові Ревуцькому було долею покладено прожити довге життя у 88 років, пропустити крізь себе всі перипетії буремного ХХ ст. – дві світових війни, епоху революційних змагань із бурхливою зміною соціальних і гуманістичних ідеалів, не раз стояти на межі небуття, зазнати втрат і водночас творчого горіння й загального визнання.

Створена Левком Ревуцьким композиторська школа стала потужною силою української музичної культури другої половини ХХ ст. До першого 10-річчя незалежності України імена Левка Ревуцького та його брата Дмитра посіли достойне місце у списку 100 найвидатніших українців, починаючи від князя Володимира, гетьмана Богдана Хмельницького й до наших днів.

Меморіальна дошка Левка Ревуцького на будинку по вул. Софійській, 16 у Києві

Іржавецький музей-садиба Левка Ревуцького

МУЗИЧНО-ДУХОВНІ СВІТИ ЛЕВКА РЕВУЦЬКОГО

Творчість Левка Миколайовича Ревуцького є одним з етапних досягнень української культури. Він увійшов у її історію як видатний композитор, педагог, учений, музично-громадський діяч. На кожному з цих поприщ митець посідає своє неповторне і значуще місце. Творча спадщина Л.М. Ревуцького стала гідним продовженням великої справи його славних попередників – М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового. Високий професіоналізм, яскраво виражений національний характер творчості, чесність, сумлінність і відданість улюбленій справі зробили його самобутнім, унікальним явищем в українській культурі. Він створив цілі музично-духовні світи, сповнені глибокої щирої лірики, естетичної краси, де органічно переплелися національний мелос із формами й засобами європейського мислення.

Саме Левко Ревуцький створив показові новаторські за мовою зразки таких провідних форм і жанрів композиторської творчості, як симфонія, кантата, ораторіальні хорові полотна. Ревуцький – автор творів великих музичних форм: сонати для фортепіано, двох симфоній, двох концертів для фортепіано.

Були у творчому доробку композитора і твори для дітей. Зокрема, цикл дитячих пісень **«Сонечко»** було написано 1925 року. До нього увійшли різні за характером і жанровою приналежністю пісні – веснянки («Вийди, вийди, сонечко», «Прийди, прийди, сонечко», «Іди, іди, дощику», «Благослови, мати», «Шум»), ліричні («Прилетіла перепілонька»), колискові («Котику сіренький», «Ой, ходить сон»), ігрові й хоровадні («Ой єсть в лісі калина», «Ой, вийся, хмелю», «Подоряночка»), супроводжувальні пісні казок, жартівливі страшилки («Я коза ярая», «Іде, іде дід, дід»), танцювальні («Дибидиби») та ін. При збереженні індивідуального підходу до обробки кожної пісні їм властиві спільні риси: наявність ілюстративних моментів, гострота ритмів, сміливі, винахідливі використання регістрово-тембрових можливостей фортепіано, складність гармоній, підпорядкування фортепіанної партії вираженню певного емоційного характеру.

Твори Т. Шевченка завжди приваблювали композиторів і виконавців. Неодноразово зверталися до поезій Кобзаря М. Лисенко, К. Стеценка, С. Людкевич, Д. Січинський тощо. У 1923 році до творчості Т. Шевченка для створення вокально-хорового твору звернувся і Л. Ревуцький. **Поема «Хустина»** привабила композитора багатством свого тематично-образного змісту та широтою емоційного спектра. Простий зворушливий сюжет розповідає про сумну долю бідної дівчини-сироти і її коханого,

молодого чумака. Чумак гине в дорозі. Вишитою хусткою перев'язаний хрест на його могилі. Йде в черниці дівчина, зберігаючи вірність коханню... У музиці «Хустини» звучить світла лірика, глибокий сум, гнівний розпач. Вокально-симфонічна поема насичена пісенністю. Форму твору визначають як «поемну» з рисами рондо. Перший хоровий епізод «У неділю не гуляла» відтворює образ дівчини, яка вишиває хустку і чекає свого нареченого. Він витриманий у світлих барвах, відображає сподівання на кращу долю. Наступні епізоди – надзвичайно драматичні й схвильовані, похмурі, містять трагічний настрій, у них зростає динамічна напруга. Епізод *Quasi adagio* – ніби реквієм загиблому чумакові. Композитор настільки тонко відчуває всю глибину поетичного тексту, що за допомогою мелодичних інтонацій надає тексту філософського змісту. Кантата-поема «Хустина» – це високохудожнє вокально-симфонічне полотно, особливістю якого є те, що Л. Ревуцький зовсім по-новому трактує і розгортає принципи кантатного жанру – в лірико-драматичному плані з рисами епічності. Цей твір визначив новаторський підхід композитора до фольклору, що виявився пізніше і в інших творах, зокрема в геніальній Другій симфонії.

Симфонію № 2 було написано у 1927 році. У 1940 р. композитор здійснив її другу редакцію, в якій вона переважно і виконується. Створюючи цей твір, Ревуцький спирався на величезний творчий досвід композиторів-класиків, зокрема М. Глінки, П. Чайковського, М. Римського-Корсакова. Водночас кожний такт Другої симфонії пройнятий ароматом українського фольклору і позначений яскравою творчою індивідуальністю її автора. В основі симфонії лежить український народний мелос. Музика твору Л. Ревуцького дуже світла, насичена оптимізмом і є найбільшим самовираженням митця, втіленням найвищого духовного ідеалу композитора. Домінуючий настрій першої частини симфонії – поривання вперед; вона надзвичайно гарна, легко запам'ятовується, їй притаманний політ, порив вітру, певне втілення мрії. Друга частина «Адажіо» – це натхненний ліричний гімн рідній природі й проникливе відображення внутрішнього світу людини. За Другу симфонію Ревуцького було удостоєно Державної премії. Музикознавці вважають її найвищим досягненням у творчості митця.

Цікава історія пов'язана з **Концертом для фортепіано з оркестром фа мажор**. Перша редакція його написана у 1934 році. Сам Л. Ревуцький вважав цей концерт одним із найкращих своїх творів. Концерт виконувався багато разів із великим успіхом, проте виданий ще не був. Під час німецько-радянської війни (1941-1945), коли композитор перебував в евакуації, увесь його архів, що зберігався в Києві, знищила пожежа. Але клавір част-

ково вцілів, і Ревуцький згодом багато років витратив на те, аби з пам'яті поновити оркестровку концерту. Під час цієї роботи він також вносив деякі зміни у фортепіанну партію. Так з'явилася загальновідома друга редакція Концерту, яка упродовж багатьох років звучала в концертних залах, була записана та видана. Однак єдина вціліла копія авторської партитури дивним чином збереглася в архіві данського композитора Іллі Берга. Він ще дитиною емігрував із батьком з Німеччини і два роки прожив у Києві. Батько Іллі – Ервін Берг – два роки викладав вокал у Київській консерваторії, потоваришував із Л. Ревуцьким. І той передав йому оригінальний рукопис партитури свого Фортепіанного концерту з метою його можливого виконання на європейській сцені. На жаль, ця мрія Ревуцького не була здійснена і партитура Концерту на довгі роки була «законсервована» в домашньому архіві Бергів. Лише в 2009 році в Україну повернулася ця безцінна реліквія – Фортепіанний концерт, який у своєму первісному вигляді заслуговує звання найкращого українського концерту першої половини ХХ ст. До того ж, Лев Ревуцький перший в Україні звернувся до цього жанру.

Значний внесок Л. Ревуцький зробив і в розвиток жанру обробки народних пісень, зокрема сольних. У його творчій спадщині майже 120 оригінальних обробок. Йому належить і власний оригінальний варіант музики до шевченківського «Заповіту». Л. Ревуцький створював музику до творів П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри.

Також Л. Ревуцький багато зробив для популяризації творчості М. Лисенка. Він був редактором повного видання творів М. Лисенка, здійснив фундаментальну редакцію, а також доповнив і оркестрував деякі номери його опери «Тарас Бульба». Ми часто чуємо тепер на концертах і по радіо увертюру до опери «Тарас Бульба». Її оголошують так: «Увертюра до опери Миколи Лисенка «Тарас Бульба». Проте кожен, хто порівняє оригінальну лисенківську інтродукцію до «Тараса Бульби» з цією увертюрою, помітить, скільки свого – і водночас воістину лисенківського – вніс сюди Лев Миколайович. Він прекрасно, творчо, розвинув чудову героїчну тему Тараса, сміливо переніс в увертюру з лірико-комічної опери того ж таки Лисенка «Чорноморці» народну пісню «Засвітали козаченьки», яка слугує основою урочистого й блискучого фіналу увертюри. Красу цього величного художнього твору достойно вінчає блискавична оркестровка Лятошинського. Ні Ревуцький, ні Лятошинський не претендують, звичайно, аби їх називали авторами цієї увертюри, – адже вона вся побудована на лисенківській основі, – але ми, слухаючи її, із вдячністю маємо згадувати і їхні імена. Крім того, Л. Ревуцький здійснив редакцію фортепіанного концерту В. Косенка.

М. Ревуцький творчо розвинув музичні методи М. Лисенка й М. Ле-

онтовича, збагатив українську музику індивідуальними стилістичними знахідками. Композиторський стиль Л. Ревуцького формувався на основі глибокого й всебічного пізнання національного народного мелосу та перетворення традицій сучасної професійної музики. Творам митця притаманна життєствердна позиція, ліризм, стриманість, широта і багатство емоцій. Розмірена, виразна мелодика поєднується з напруженою складною гармонікою. Л. Ревуцький розкривав дійсність і в лірико-драматичному, і в лірико-епічному ключах. Його творчість увійшла до золотого фонду української класики. Найпоказовіші твори Левка Ревуцького (Симфонія № 2, твори для фортепіано (Концерт, Прелюди, «Пісня»), унікальні вокальні цикли («Галицькі пісні», «Козацькі пісні», «Сонечко»), кантата «Хустина», «Ода пісні») звучать не тільки в Україні, а й далеко за її межами у виконанні найкращих світових колективів і солістів.

Разом із Б. Лятошинським Ревуцький вважається найвпливовішим діячем української музичної культури своєї епохи. Він виховав цілу генерацію нинішніх українських композиторів: Георгія та Платона Майбород, Миколу Дремлюгу, Вадима Гомоляку, Германа Жуковського, Віталія Кирейка, Аркадія Філіпенка, Анатолія Коломійця та ін. Композиторська школа Ревуцького стала окрасою та гордістю музичної культури у світовому контексті.

ТВОРЕЦЬ КРАСИ Й ГАРМОНІЇ У МУЗИЦІ (вшанування пам'яті Л.М. Ревуцького)

Лев Миколайович був одним із найбільш творчо потужних митців України ХХ століття, послідовним і відданим патріотом, котрий, попри всі складності політичної ситуації, полишив нам у спадок музику високої духовності, досконалої художньої майстерності та глибоко-національного звучання. Він створив власні музично-духовні світи, сповнені щирого ліризму, вишуканої краси й етичних ідеалів, де органічно спелися воєдино національно неповторний мелос із формами та засобами універсального європейського мислення. Для багатьох поколінь життя і творчість Л. М. Ревуцького по праву можуть бути прикладом служіння своїй Вітчизні і народові.

В Україні гідно вшановується пам'ять видатного композитора. За вклад у розвиток музичного мистецтва на його честь відкрито музеї й меморіальні дошки, започатковано конкурс та премію, названо навчальні заклади, вулиці, мистецькі колективи, які з гордістю несуть і зберігають для нащадків безсмертне ім'я і спадщину Л. М. Ревуцького. Серед них:

🎵 Іржавецький музей-садиба Л.М. Ревуцького. Відкрито 15 липня 1989 року на малій батьківщині композитора з нагоди його 100-річного ювілею від дня народження. Маєток був побудований 1789 року прадідом композитора Кіндратом Каневським. У цій садибі пройшли дитячі та юнацькі роки Л. Ревуцького. Після вимушеного від'їзду сім'ї композитора до Києва (1924) у будинку розміщувалися сільська школа, бібліотека, фельдшерсько-акушерський пункт, пологовий будинок. Багато зусиль до ремонту будівлі доклали Фонд культури України, товариство охорони пам'яток історії і культури, правління Музичного товариства УРСР, Ічнянський відділ культури та мешканці Іржавця. Садибу Ревуцьких свого часу часто відвідували видатні особистості: композитор М. Лисенко, художник М. Ге, актриса Г. Затиркевич-Карпинська, письменник Л. Толстой, учні Левка Миколайовича Ревуцького – композитори П. Майборода, В. Кирейко, А. Коломієць та інші.

У фондах музею налічується понад 1000 експонатів. Це особисті речі сім'ї Ревуцьких: музичні інструменти, оригінали і копії документів, фотографії, музичні записи, рукописи нот, книги, меблі, подарункові речі, посуд із порцеляни, годинник та ін. Речі розміщені у семи кімнатах. У робочому кабінеті на стіні – портрет великого Кобзаря, який надихав Левка Миколайовича на творчість у далекому 1923 році, коли той пи-

сав симфонічну поему «Хустина» на вірші Т.Г. Шевченка «У неділю не гуляла». Є у музеї й піаніно, на якому мама композитора, Олександра Дмитрівна, вчила грати малого Левка. У передпокої є речі, виготовлені руками самого композитора: шкатулка, дзеркало, стіл і два стільці. У спальні – комод, шафа, стіл, крісло для двох, стільці. У кутку – образ Ісуса Христа (вінчальна ікона батьків композитора). У музеї зберігаються багато скатертин, рушників, серветок – роботи рук Софії Андріївни Ревуцької, дружини композитора.

На території садиби щороку проводиться обласний фольклорний дитячий конкурс «Сонечко» – справжній парад юних талантів, свято радості й краси.

♪ Прилуцька музична школа імені Л.М. Ревуцького. Почала працювати з 1954 року. На момент відкриття педагогічний колектив налічував 5 викладачів, вони навчали грі на фортепіано, баяні, скрипці, кількість учнів становила 72 дитини. Сьогодні понад 300 хлопчиків та дівчаток навчають грі на 16 музичних інструментах 37 висококваліфікованих викладачів, 26 з яких – її колишні випускники. У школі функціонують п'ять відділів: фортепіанний, оркестровий, вокальний, відділи народних інструментів та музично-теоретичних дисциплін. Учні школи беруть активну участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних конкурсах, де неодноразово ставали переможцями. Школа пишається випускниками, які працюють на професійних сценах багатьох країн світу, навчають юних музичному мистецтву. Практично всі фахівці в галузі культури та мистецтва міста навчалися в стінах Прилуцької дитячої музичної школи.

♪ Чернігівський музичний коледж імені Л.М. Ревуцького (колишнє Чернігівське музичне училище імені Л.М. Ревуцького). Це єдиний вищий навчальний заклад Чернігівщини з підготовки спеціалістів у галузі мистецтва, діяльність якого спрямована на забезпечення регіону високоякісними спеціалістами та продовження музичних традицій у Чернігівському Поліссі. Освітню установу було засновано у 1961 році. З 1977 року закладу присвоєно ім'я композитора, професора, народного артиста СРСР Л.М. Ревуцького. Тут навчається понад 300 студентів, працюють майже 130 викладачів. Навчання здійснюється за 8 спеціальностями: фортепіано, струнно-смичкові оркестрові інструменти, духові та ударні, народні інструменти, теорія музики, сольний спів, мистецтво естради, диригентсько-хорове мистецтво. При коледжі діє школа педагогічної практики та школа мистецтв для обдарованих дітей. Чернігів-

ський музичний коледж імені Л. М. Ревуцького закінчило майже 3 тисяч спеціалістів, причому половина з них продовжили навчання у вищих навчальних закладах України та за її межами. Понад 30 випускників закладу здобули високі звання – «Заслужений діяч мистецтв України», «Заслужений артист» та «Заслужений працівник культури України»; понад 20 випускників училища працюють на посадах доцентів та професорів вищих музичних навчальних закладів України та інших держав світу.

♪ **Київська дитяча школа мистецтв № 5 імені Л.М. Ревуцького (колишня Дитяча музична школа № 5 імені Л.М. Ревуцького м. Києва).** Заклад відкрито у 1945 році. Спочатку школа працювала у приміщенні загальноосвітньої школи № 102 по вул. Шулявській. З 1982 до 1989 роки її директором був відомий діяч української культури – професор, народний артист України, академік Михайло Чембержі. Саме з його ім'ям пов'язаний переїзд школи до нового приміщення по вул. Борщагівській, 14, де заклад функціонує й донині. 28 листопада 1985 року школі було присвоєно ім'я Левка Ревуцького. Понад 40 випускників закладу повернулися в рідні стіни викладачами різних відділів. У 2010 році Дитячу музичну школу було реорганізовано у Дитячу школу мистецтв. Тут навчається майже 700 учнів. У закладі функціонує 3 відділення: музичне, на якому учні навчаються за фахом: фортепіано, скрипка, віолончель, арфа, гітара, домра, бандура, баян, акордеон, сопілка, цимбали, пан-флейта, саксофон, вокал (академічний та естрадний); хореографічне (народний танець) та художнє відділення. Також у школі мистецтв плідно працюють ансамбль бандуристів, хор «Любава», ансамбль скрипалів «Натхнення», хореографічний колектив «Самоцвіти».

♪ **Муніципальна академічна чоловіча хорова капела імені Л.М. Ревуцького (колишня Державна чоловіча хорова капела України ім. Л.М. Ревуцького).** Хорова капела розпочала свою діяльність у 1969 році. Нині це єдиний в Україні професійний академічний чоловічий хор, що належить до найкращих творчих колективів країни. Співаків хору називають «Золотими голосами України». Репертуар хору складається з перлин церковно-слов'янської, класичної, народної української та зарубіжної хорової музики «a cappella», а також творів з інструментальними супроводами. Вперше капела заспівала наприкінці 1970 року під орудою заслуженого діяча мистецтв України Семена Васильовича Дорогого – першого художнього керівника та головного диригента капели. За визначні мистецькі досягнення в 1974 році колективу було присвоєно ім'я класика української музики Левка Ревуцького. З 1984 по

2009 роки незмінним художнім керівником капели був народний артист України Зіновій-Богдан Богданович Антків (06.04.1942 – 13.05.2009). Він одним із перших українських диригентів звернувся до української духовної музики, літургій К. Стеценка, О. Кошиця, М. Леонтовича та ін. Під його керівництвом уперше зі сцени прозвучали стрілецькі та повстанські пісні, визначились основні репертуарні пріоритети капели: світова класика, вітчизняний фольклор, духовна спадщина та сучасна композиторська творчість. Завдяки його подвижницькій праці репертуар капели постійно оновлювався – розшукувалися, виконувалися і записувалися незаслужено забыті сторінки української хорової музики: колядки, щедрівки, історичні, козацькі, чумацькі, стрілецькі, повстанські, весільні та інші народні пісні, старовинні канти, київські розспіви та розспіви Києво-Печерської лаври, твори Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, М. Лисенка, К. Стеценка і багатьох інших українських композиторів. Колектив налічує 45 високопрофесійних музикантів. Капела з успіхом виконує вокально-симфонічні твори з відомими симфонічними оркестрами багатьох країн та презентує концертні програми в найкращих концертних залах України, Польщі, Болгарії, Нідерландів, Іспанії, Франції, Ізраїлю, Італії, Великої Британії, Бельгії. За ініціативи та сприяння заслуженої артистки України, професора Київської консерваторії Елеонори Виноградової при концертному колективі 1988 року створено хор хлопчиків та юнаків, головним диригентом якого є заслужена артистка України А. Н. Зайцева. Де б не виступав дитячий хор – на престижних концертних майданчиках Америки, Європи чи рідної України, у церквах та костелах чи під відкритим небом, у сільських клубах чи на оперних підмостках – усюди небесні дитячі голоси бентежать душу й розтоплюють навіть кам'яні серця!

♪ Премія імені Ревуцького – премія для відзначення молодих композиторів і виконавців за створення, сценічне і концертне втілення видатних музичних творів, що здобули широке громадське визнання. Щорічно 20 лютого в день народження композитора Спілка композиторів України нагороджує премією ім. Ревуцького найталановитіших молодих митців. Відзнака пам'яті українського музичного класика вперше була вручена на сцені Національної опери України на святковому вечорі до 100-річчя з дня народження Майстра у 1989 році. Тодішнім лауреатом став Віктор Степурко – талановитий молодий композитор. Суцвіття лауреатів різних років – композитори: Юрій Ланюк (1990), Вікторія Польова (1995), Святослав Луньов (1997), Вадим Журавицький (1998), Іван Тараненко (1999), Алла Загайкевич (2001), Іван Небесний

(2002), Золтан Алмаші (2003), Богдан Кривопуст (2005), Валерій Анто-нюк (2010), Остап Мануляк (2010), Михайло Швед (2011), Олена Серова (2013), Олексій Войтенко (2014), Віталій Вишинський та Олег Маринчен-ко (2015), Іра Майденберг-Тодорова (2018), піаністи Юрій Кот та Ірина Алексійчук (2000), Любава Сидоренко (2007), Євген Громов (1998), Діна Писаренко (2014); піаніст і композитор Віталій Кияниця (2016); дири-гент Богдан Пліш (2011); виконавці: Богдан Галасюк (2000), Андрій Ту-чапець (2010), Тамара Ходакова (2011), Маріанна Скрипа (2015), Кате-рина Супрун (2016), Андрій Павлов (2017), Назарій Стець (2018) тощо є гордістю не лише України – свідченням цьому є численні нагороди на світових музичних конкурсах.

♫ Всеукраїнський фортепіанний конкурс імені Левка Ревуцько-го. Інструментальний конкурс проводиться кожні 2 роки, починаючи з 2012 року у м. Чернігові. Його мета – популяризація творчості Ревуцького, виявлення та підтримка творчо обдарованих дітей, обмін мистецькими досягненнями, подальший розвиток виконавської майстерності учнівської молоді, продовження багатих музичних традицій України. У конкурсі беруть участь учні початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, середніх спеціальних музичних шкіл, студенти музичних училищ, які виступають у трьох вікових категоріях: молодша (діти від 7 до 10 років), середня (діти від 11 до 13 років), старша (діти від 14 до 18 років).

Крім цього, на вшанування таланту видатного маестро української музики на будівлі школи-гімназії № 1 м. Прилуки, де навчався компо-зитор, встановлено **меморіальну дошку Левка Ревуцького**, а вулицю Космічну села Іржавець на Чернігівщині, на якій знаходиться музей-са-диба ім. Л. Ревуцького, перейменовано на **вулицю ім. Братів Ревуць-ких**. Є кілька скульптурних об'єктів, присвячених Л.М. Ревуцькому, і в українській столиці: **меморіальна дошка Левка Ревуцького** на бу-динку по вул. Софійській, 16 (1979 рік, архітектор С. Н. Миргородський, скульптор О.О. Ковальов); **меморіальна дошка** в приміщенні Київської консерваторії; **надгробок Левка Ревуцького** на Байковому цвинтарі; також на честь Л.М. Ревуцького названо **пароплав** на р. Дніпро та **одну з вулиць Києва** у Дарницькому районі.

Детальніше дізнатися про життя та творчість композитора-класика, його педагогічну діяльність, вивчити музичний доробок Майстра допо-можуть інформаційні матеріали поданого нижче бібліографічного списку. Їхнє використання сприятиме змістовній підготовці та проведенню уроків музичного мистецтва і масових заходів, присвячених Левкові Ревуцькому.

КНИГИ ТА СТАТТІ ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ Л.М. РЕВУЦЬКОГО

Белікова В. Левко Миколайович Ревуцький / В. Белікова // Історія української музики : творча діяльність видат. музикантів України кінця ХІХ – другої половини ХХ ст. / В. Белікова. – Кривий Ріг, 2008. – С. 70-77.

Стильові риси музики Л. Ревуцького, особливості розвитку мелодичної лінії у творах, історія написання та характеристика Другої симфонії, кантати-поєми «Хустина» та концерту для фортепіано з оркестром фа-мажор.

Бялик М. Уроки Левка Ревуцького / М. Бялик // Музика. – 2014. – № 1. – С. 50-53.

Про мистецьку долю, тематику та стильові особливості музичних творів, причини творчих пауз українського композитора.

Дмитро і Лев Ревуцькі: корифеї музичного світу // Сто найвідоміших українців. – 2-е вид., випр. і допов. – Київ, 2002. – С. 447-453.

Про походження, життєві випробування і творчі здобутки видатних діячів українського музичного мистецтва – братів Дмитра та Левка Ревуцьких.

Киселев Г. Л. Н. Ревуцький / Г. Киселев; худож. В. Лисецький. – Київ : Мистецтво, 1951. – 51 с. – (Мастера искусства Советской Украины).

Опис життєвого шляху та ґрунтовний аналіз творчості композитора. В кінці видання подано перелік симфонічних, фортепіанних, хорових, камерних вокальних творів митця та обробок народних пісень.

Корольок Н. Лев Миколайович Ревуцький (1889-1977) / Н. Корольок // Корифеї української хорової культури 20 століття / Н. Корольок. – Київ, 1994. – С. 195-226.

Музикознавчий нарис про життя і творчість талановитого митця України, його вклад в українську музичну культуру. Аналіз визначних творів композитора.

Кувшинова Н. Ревуцький і Чернігівщина / Н. Кувшинова, С. Іволга // Музика. – 2014. – № 1. – С. 64-67.

Йдеться про особливий вплив духовної аури Чернігівщини на формування світогляду і музичних уподобань Левка Ревуцького, а також

про останню прижиттєву зустріч композитора із земляками та вшанування пам'яті митця на рідній землі.

Кузик В. Вивчаючи автографи / В. Кузик // Музика. – 2009. – № 1. – С. 24-25.

Про роботу Левка Ревуцького над увертюрою до опери «Тарас Бульба».

Кузик В. Майстер у царині звуків / В. Кузик // Музика. – 2014. – № 1. – С. 4-7.

Загальна характеристика життєвого та творчого шляху, педагогічної діяльності та композиторської школи Л. Ревуцького.

Кузик В. Невідомий Левко Ревуцький / В. Кузик // Культура і життя. – 2010. – № 48-50. – С. 7-10.

Оповідь про непросту долю одного із найпотужніших митців України ХХ століття; генеалогічні зв'язки родоvodu Ревуцьких із Хмельницькими, Лисенками, Ревухами та роботу над новими редакціями Лисенкової історико-героїчної опери «Тарас Бульба».

Кузик В. Новознайдений твір Льва Ревуцького / В. Кузик // Музика. – 2014. – № 2. – С. 28-29.

Розповідь про Струнний квартет Левка Ревуцького, який вперше знайшов шлях до свого слухача через 90 років після створення.

Левко Ревуцький // Енциклопедія для дівчат. – Київ, 2000. – С. 191-194.
Коротка біографічна довідка.

Лев Николаевич Ревуцкий : ст., воспоминания / сост. В. В. Кузык ; ред. В. П. Корнейчук; худож. Е. И. Кениг. – Київ : Музич. Україна, 1989. – 268 с. : іл., ноти.

У збірник, присвячений 100-річчю з дня народження митця, увійшли спогади його рідних, друзів, учнів, відомих композиторів, музикантів, учених-музикознавців, художників, скульпторів, письменників, видатних діячів культури.

Ольховський А. Л. М. Ревуцький / А. Ольховський // Нарис історії української музики / А. Ольховський. – Київ, 2003. – С. 432-434.

Стисла творча біографія видатного майстра музичного мистецтва.

Осадча Л. Меморіальний музей-садиба Левка Ревуцького / Л. Осадча // Музика. – 2014. – № 1. – С. 68-71.

Розповідь про історію відкриття, експонати та різноманітні культур-

но-мистецькі заходи Меморіального музею-садиби Левка Ревуцького в селі Іржавець, де зберігається пам'ять про видатного Майстра музики, а також його брата Дмитра Миколайовича – вченого-мистецтвознавця, про всю родину.

Ревуцький Є. Деякі епізоди життя: з 1920-х років до наших днів / Є. Ревуцький // Музика. – 2014. – № 1. – С. 12-17.

Фрагменти мемуарних спогадів сина Левка Ревуцького про побут і життя сім'ї у перші десятиріччя радянської доби.

Ревуцький Л. Автобіографія (1925 р.) / Л. Ревуцький // Музика. – 2014. – № 1. – С. 8-9.

Цей документ – перша з відомих на сьогодні автобіографій композитора, що ймовірно була написана для архіву Всеукраїнського музичного товариства ім. Миколи Леонтовича. Цінна тим, що містить повний, укладений самим автором, перелік його творів.

Ревуцький Л. Концерт для фортепіано з оркестром [Ноти] / Л. Ревуцький ; [передм. В. Кузик]. – Київ : Музич. Україна, 2013. – 207 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

Унікальне видання першої редакції видатного твору української музики ХХ століття – Концерту № 2 для фортепіано з оркестром Л. Ревуцького. У передмові до книги подано музикознавчий нарис доктора філософії мистецтва Валентини Кузик про найкращі сторінки творчої спадщини композитора, зокрема охарактеризовано фортепіанний доробок Майстра.

Ревуцький Т. Левко Ревуцький в образотворчому мистецтві / Т. Ревуцький // Музика. – 2014. – № 1. – С. 72-73.

Образ Левка Ревуцького у творах відомих художників і скульпторів України: І. Іжакевича, В. Сидорука, Л. Шервуда, О. Ковальова, В. Бородая, І. Тартаковського, Г. Меліхова тощо.

Терес Н. Лев Ревуцький / Н. Терес // Видатні постаті в історії України ХХ ст. : корот. біогр. нариси. – Київ, 2011. – С. 300-304.

Короткий біографічний нарис.

Терес Н. Ревуцький Лев Миколайович / Н. Терес // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; за ред. А. Коцура, Н. Терес. – Київ, 2007. – С. 348-352.

Загальна характеристика життя та творчості митця.

Тольба В. Мудрый и одухотворенный / В. Тольба // Статьи. Воспоминания / В. Тольба. – Київ, 1986. – С. 6-10.

Проникливі ліричні спогади відомого диригента, народного артиста УРСР про світлий образ Л. Ревуцького, зітканий із музики, його подвижницьку працю і величезне задоволення від творчого спілкування з композитором.

Фадеева И. Вторая симфония Л. Ревуцкого / И. Фадеева // Советская музыкальная литература. Вып. 2. – Изд. 2-е, испр. – М., 1983. – С. 15-19.

Короткі відомості про творчу спадщину композитора, характеристика тематики, головних партій трьох частин Другої симфонії Л. Ревуцького.

Шаров І. Ревуцький Лев Миколайович (1889-1977) – композитор, педагог, громадський діяч / І. Шаров // 100 видатних імен України / І. Шаров. – Київ, 1999. – С. 345-348.

Стисла біографічна довідка, значення творчості.

МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА В ШКОЛІ

Волошина О. Для ясної мети / О. Волошина, А. Левченко, О. Мільченко // Музичне мистецтво : 6 кл. : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О. Волошина, А. Левченко, О. Мільченко. – Київ; Ірпінь, 2006. – С. 46-48.
Короткі відомості про життя і творчість Л. Ревуцького.

Жадан Л. Усний журнал: «Лев Ревуцький. Життєвий і творчий шлях» / Л. Жадан // Доторкнутися душою до мистецтва / Л. Жадан. – Тернопіль, 2013. – С. 140-144.
Сценарій усного журналу для старшокласників.

І наші імена у забутті не згинуть. Ми живемо в піснях! : Лев Ревуцький (1889-1977) // Шк. світ. – 2012. – № 7. – С. 18-19.
Основні віхи життя та творчості, вшанування пам'яті видатного діяча української культури.

Кураксіна О. Симфонія як картина світу : («Музичне мистецтво», 8-й кл.) / О. Кураксіна // Мистецтво в шк. (музика, образотвор. мистецтво, худож. культура). – 2013. – № 9. – С. 9-11.
Розробка уроку за темою на основі творчості Л. Ревуцького з творчими та тестовими завданнями.

Лев Ревуцький // Музична школа : навч.-метод. вид. Вип. 72, ч. 2 : Музична література. 7 клас (четвертий рік навчання) / засн. вид. О. Бартко ; відп. муз. ред. Г. Яценко. – Київ, 2016. – С. 51-57.
Життєвий та творчий шлях композитора, аналіз фортепіанних творів, Симфонії № 2, поеми кантати «Хустина».

Лісецький С. Ревуцький Лев Миколайович (1889-1977) / С. Лісецький // Українська музична література : для 6 кл. ДМШ : навч. посіб. / С. Лісецький. – Київ, 1991. – С. 54-76.
Біографія композитора та детальний аналіз його найкращих музичних доробок – обробки народних пісень із циклу «Сонечко», кантати-поеми «Хустина», Симфонії № 2.

Натхненний і мудрий композитор : [до 120-річчя від дня народж. Л. М. Ревуцького] // Позакл. час. – 2001. – 10. – С. 4, 29.

Про дитячі роки, навчання, музичну обдарованість та особливості творчості Левка Ревуцького.

Островський В. Левко Миколайович Ревуцький / В. Островський, М. Сидір // Музика : 7 кл. : посібник-зошит / В. Островський, М. Сидір. – Тернопіль, 2002. – С. 52.

Матеріали до уроків, що містять короткі біографічні дані про життя та творчість композитора, відомості про хорову поему-кантату «Хустина».

Павленко О. Ревуцький Левко Миколайович / О. Павленко, Г. Красікова // Хрестоматія з музики : для загальноосвіт. шк. : 5–6 кл. / О. Павленко, Г. Красікова. – Київ, 1999. – С. 83.

Творча спадщина та вклад композитора в розвиток української музичної культури. Ноти української народної пісні «Подoliaночка» для двоголосого хору в обробці Л. Ревуцького.

Ревуцький Левко (1889-1977) // Українські композитори : довід. школяра / упоряд. В. Островський. – Тернопіль, 2008. – С. 36.

Коротка біографічна довідка.

Електронні ресурси

Бялик М. Уроки Левка Ревуцького [Електронний ресурс] : [аналіз творчості композитора] / М. Бялик // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 22-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_5.

Горак Я. Фортепіанна музика Левка Ревуцького у виконанні Марії Крушельницької [Електронний ресурс] / Я. Горак // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 163-168. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_24.

Гордість української музики [Електронний ресурс] : бібліогр. нарис / ЦБС Дарницького району м. Києва, ЦРБ ім. В. Стуса ; уклад. І. Г. Головата. – Київ : [б. в.], 2014. – [25 с.]. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/0031484291a4babb36ac>.

Дідич Г. С. Вагоме місце симфонічної творчості Л. Ревуцького в українській музичній культурі ХХ століття [Електронний ресурс] / Г. С. Дідич //

Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 157. – С. 60-65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2017_157_14.

Калениченко А. Композиторсько-особиста драма Левка Ревуцького [Електронний ресурс] / А. Калениченко // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 33-36. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_7.

У статті розглянуто останні 20 років життя композитора, причини його творчого мовчання у 1957-1977 роках, коли не було написано жодного музичного твору.

Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький [Електронний ресурс] : біографічна довідка та творчий доробок / В. Кузик // Національна спілка композиторів України : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=126>. – Назва з екрана.

Кузик В. Логіка «мудрої музики» Левка Ревуцького [Електронний ресурс] / В. Кузик // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 8-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_4.

Кузик В. Повернення із забуття. Реконструкція хорової партитури «Серце музики» Левка Ревуцького на вірш Миколи Вороного [Електронний ресурс] / В. Кузик // Студії мистецтвознавчі. – 2015. – Число 1. – С. 96-101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2015_1_14.

Кузик В. Поезія Тараса Шевченка у творчості братів Дмитра та Левка Ревуцьких [Електронний ресурс] / В. Кузик // Народна творчість та етнологія. – 2011. – № 4. – С. 22-26. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTE_2011_4_6.

Кузик В. В. Ревуцький Лев Миколайович [Електронний ресурс] / В. В. Кузик // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – 2013. – Вип. 101. – С. 458-462. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnmav_2013_101_55.

Кушнірук О. Левко Ревуцький та імпресіонізм [Електронний ресурс] / О. Кушнірук // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження,

рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 106-115. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_17.

Ластовецька Л. В. «Галицькі пісні» Левка Ревуцького [Електронний ресурс] / Л. В. Ластовецька // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. – 2015. – Вип. 21 (1). – С. 162-165. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2015_21\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrkm_2015_21(1)_32).

Левандовський С. Учитель і митець Левко Ревуцький (1889-1977) [Електронний ресурс] // Час і події: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/1395/>. – Назва з екрана.

Ревуцький Лев Миколайович [Електронний ресурс] : [біографія, творчий доробок, літературні праці] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ревуцький_Лев_Миколайович. – Назва з екрана.

Ревуцький Т. Левко Ревуцький в образотворчому мистецтві [Електронний ресурс] / Т. Ревуцький // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 91-96. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_15.

Про втілення образу композитора в картинах І. Їжакевича, Г. Меліхова, І. Тартаковського, Н. Синишин, В. Сидорука, скульптурах Л. Шервуда, О. Ковальова, В. Бородая, у фотографіях Л. Левіта.

Терещенко А. «Зима» Левка Ревуцького – Олександра Олеся: у колі становлення українського модернізму [Електронний ресурс] / А. Терещенко // Студії мистецтвознавчі. – 2014. – Число 3. – С. 52-57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2014_3_7.

Терещенко А. Становлення в українській музиці першої третини ХХ століття нових векторів стилеутворення (на матеріалі творчості Левка Ревуцького) [Електронний ресурс] / А. Терещенко // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 37-48. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_8.

Фільц Б. Левко Ревуцький і митці Галичини [Електронний ресурс] / Б. Фільц // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, ре-

цензії. – 2015. – Вип. 15. – С. 49-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2015_15_9.

Автор висвітлює творчі зв'язки Ревуцького з митцями Галичини: композиторами, вченими, виконавцями його творів, які увійшли в музичний побут Львова від кінця 1920-х років.

ЙОГО МУЗИКА ПРОМОВЛЯЄ САМА ЗА СЕБЕ

(основні музичні твори Л.М. Ревуцького)

Вокально-симфонічні твори:

- Кантата-поема «Хустина» (сл. Т. Шевченка, 1923, 2-а ред. 1944).
- «Ода пісні» (сл. М. Рильського, 1956).
- «Зима» (сл. О. Олеся, 1924).

Для голосу з оркестром:

- «Монолог Тараса Бульби» (сл. М. Рильського за повістю М. Гоголя, 1956).
- Чотири українські народні пісні – «Червона ружа», «Їхав козак» (1928), «Та ой крикнули журавлі», «Чуєш, брате мій» (1959).

Для симфонічного оркестру:

- Симфонія № 1, ч. 1-а і 3-я (1916-1920, 2-а ред. 1-ї ч. 1957).
- Симфонія № 2 (1927, 2-а ред. 1940).
- Козачок (1936).
- Увертюра до опери «Тарас Бульба» М. Лисенка (1952).

Для фортепіано з оркестром:

- Концерт (1934, остання ред. 1963).

Камерні ансамблі:

- Інтермецо для скрипки і фортепіано (1955).
- Балада для віолончелі та фортепіано.

Для фортепіано:

- Соната.
- 7 прелюдій.
- Етюд.
- Пісня.
- Гумореска.
- Канон.
- Вальс.
- 2 етюд.
- Дитячі п'єси.
- Транскрипції.

Для голосу з фортепіано:

- «Ну розкажи ж» (сл. Хоменка, 1923).
- «Дума про трьох вітрів» (сл. П. Тичини, 1925).
- «Де тії слова» (сл. О. Олеся).

- «Проса покошено» (сл. М. Рильського).
- «Тиша» (сл. Л. Ревуцького).

Для хору без супроводу:

- «На ріках круг Вавилону», «У перетику ходила», «Ой чого ти почорніло» (на сл. Т. Шевченка).

Для хору з фортепіано:

- П'ять українських народних пісень: «Ой вінку мій, вінку» (1929), «Про Кармелюка» (1925), «На кладочці умивалася» (1929), «Ой летіла зозуленька» (1932), «Дід іде» (1932).
- Три веснянки: «У вишневім садочку», «Коло млина калина», «Селецький став» (1926).
- Хори для дітей та юнацтва ін.

Обробки народних пісень (понад 120), зокрема:

- Цикли для голосу і фортепіано – «Козацькі пісні» (1925), «Галицькі пісні» (1926), «Пісні для низького голосу» (1925-1927), «Пісні для середнього голосу» (1925-1943), «Пісні для високого голосу» (1925-1947).
- Для мішаного хору – «На кладочці умивалася», «Дід іде», «Їхав стрілець на війноньку», «Єврейські народні пісні» (1934), «Балкарські народні пісні» (1934) та ін.
- Збірка обробок українських народних пісень для дітей «Сонечко» (1925) та ін.
- Пісні «Із-за гір та з-за високих» (сл. М. Рильського) та ін.

Інше:

- Музика до театральних вистав «Після балу», «Маруся Богуславка», «Богдан Хмельницький».
- Музика до кінофільмів «Степові зорі», «Земля».
- Музика до радіопередач.
- Редакція I ч. концерту для фортепіано з оркестром В. Косенка.
- Фундаментальна редакція та доповнення низкою номерів опери «Тарас Бульба» М. Лисенка.

БЕЗМЕЖНА ВІРА У МУЗИКУ *(вислови про життя та творчість Л.М. Ревуцького)*

«Образи природи, історії, побуту, пісні, – всього того, що закарбовано у свідомості народній і виражено мистецтвом великого художника, – це і є те неповторне, що відзначає Левка Миколайовича Ревуцького як митця національного. Його музика буде постійним супутником нашого життя, бо вона створена яскравим, самобутнім талантом. Вона не може бути підвладною часовим оцінкам і вимірам, вона завжди буде сучасною».

Георгій Майборода, український композитор

«У всьому, що стосується таких високих понять, як честь, скромність, правдивість, совість, ми завжди звиряємо себе за Л. М. Ревуцьким».

Платон Майборода, український композитор

«Лев Миколайович Ревуцький є, безумовно, однією з найвизначніших постатей на музичному фронті України... Творча праця над багатющим пісенним матеріалом України виявила в Ревуцькому великого майстра, техніка, смак якого забезпечили його обробкам високий художній рівень і широку, цілком заслужену популярність, що виходить далеко за межі України».

*Борис Лятошинський, український композитор,
диригент і педагог*

«Вимогливий художник, діяльний громадянин, прекрасний товариш, учитель, який вкладав усю свою душу у виховання молодих, композиторських обдарувань, музикант-мислитель і вчений-академік, Лев Миколайович Ревуцький дорогий і близький усім нам. І я горджуся, що маю право називати його: мій друг Левко».

«Я не раз бачив Левка Миколайовича в колі його учнів, бував і на його лекціях. У ставленні майстра до учнів є щось зворушливе, ніжне. Про це розповідати важко. Скажу одне: він ніколи не прагне засліпити своєю найширшою ерудицією, вчить мислити самостійно і творити по-своєму, поважаючи при цьому всю неосяжну спадщину минулого».

«Друга симфонія сповнена красою українського поля, благородством народного серця, непереможними чарами народної пісні у дорогоцінній оправі симфонічної майстерності».

Максим Рильський, український письменник

«Видатний педагог, він активно стимулював у розвитку молодих обдаровань усе хороше і так же діяльно допомагав позбавитися того чужого, поганого, що заважає студентів рухатися вперед».

«Тим, що я одержав фундаментальні знання, став композитором, я передусім зобов'язаний моєму вчителю, вихователю, наставнику в житті і творчості – Льву Миколайовичу Ревуцькому, який був для мене всім, чим може бути дорога людина людині. Я щасливий, що мені випала доля упродовж багатьох років знати Льва Миколайовича, вчитися у нього, працювати разом з ним...».

*Анатолій Коломієць, український композитор, професор,
заслужений діяч мистецтв України*

«Життєве кредо Льва Миколайовича полягало у глибокому сприйнятті положення про те, що в природі, суспільстві, аж до особистості окремої людини, закладені протиріччя. Добро й зло можуть існувати поруч, але людина повинна завжди прагнути робити добро. Це було його глибоке переконання. Друга риса Льва Миколайовича, яку варто відзначити, це надзвичайна його відданість своїй професійній діяльності. Здавалося, що він увесь час думає про музику. Про неї він міг вести нескінченні розмови з колегами, учнями».

*Євген Ревуцький, син композитора,
доктор медичних наук, терапевт*

«Наш учитель блискуче сполучав щедрість своєї фантазії з умінням зберегти в недоторканості індивідуальну творчу «заявку» учня. Він умів створювати довкола себе якусь неповторну атмосферу душевної теплоти, творчого окрилення».

Віталій Кирейко, український композитор, педагог

«Великий композитор повадився делікатно з усіма, незважаючи на посадові ранги».

Станіслав Левандовський, польський скульптор, мистецтвознавець

«Благородна вишуканість музики Л. Ревуцького, її щира емоційність, романтична експресивність ось уже кілька десятиліть вражають слухачів. І кожна зустріч із творчістю цього Майстра приносить радість, насолоду, збагачує розум і серце, як дотик до істинно прекрасного й високого мистецтва».

Ніна Королюк, хоровий диригент, музикознавець

«Класи Льва Миколайовича в уяві студентів молодших курсів були якимось «сьомим небом», учитися в них було заповітною мрією кожного композитора».

Ніна Герасимова-Персидська, доктор мистецтвознавства, професор

«Мене завжди вражали в Л. Ревуцькому висока культура, інтелігентність, тактовність, скромність, приязність. Такі люди рідкісні в наш час. Він був дуже красивий – і зовні, і внутрішньо. Його обличчя випромінювало світло. Це світилася мудрість душі».

Іграм Акбаров, узбецький композитор

КРИЛАТІ ФРАЗИ ВІД Л.М. РЕВУЦЬКОГО

У музиці відносно звукових комбінацій і вигадок перепробовано майже все. Проте музику й нині слід писати лише від душі, від серця, аби вона мала художню цінність не тільки для одного автора.

Я приділяв багато часу і сил обробці народних пісень українських, і пісень інших народів, і це дуже збагатило мою музичну мову.

Головне в роботі зі студентом із композиції, як, до речі, і з інших предметів, – не зіпсувати талант, даний йому природою.

Є таке гасло: «Працювати з народом, працювати для народу». Це збігається з моїм давнім кредо.

Я надаю серйозного значення етично-моральному обличчю художника... Естетики від етики я не відділяю.

Моя життєва проблема полягала в тому, що з дитинства мене готували існувати у світі, де все можна було вирішити в полеміці, дискусії. А довелося жити в такі часи, де все вирішується у боротьбі.

Я вважатиму себе щасливим, якщо мені вдалося зберегти в новій редакції опери «Тарас Бульба» усе те прекрасне, що в неї вклав Микола Віталійович, і добитися, щоб чудова опера Лисенка зазвучала як народний музично-драматичний твір, гідний пам'яті великого українського композитора.

Музика – моя радість і мій біль.

ЦІКАВІ ІСТОРІЇ З ЖИТТЯ КОМПОЗИТОРА

«Якось помічник режисера Київської кіностудії, довго блукаючи вулицями в пошуках типажу для народних сцен історичного фільму, зіткнувся з Ревуцьким і був приголомшений тим, як ідеально той йому «підходив». Важко було уявити собі обличчя, яке повніше б втілювало особливості національного типу українця. Він став переконувати Ревуцького знятися в масовці. Оцінивши гумор ситуації, Лев Миколайович ґрунтовно розпитав у помічника режисера про умови роботи, можливість заробітку за день, проведений на студії, але, зрозуміло, відмовився, тактовно зіславшись на зайнятість.

Проте наполегливий помічник режисера, заохочений розпитуваннями співрозмовника, вже не відставав. Можна лише уявити, яким було його збентеження, коли він дізнався, що перед ним відомий композитор, корифей української культури!».

(Зі спогадів Михайла Бялика, музикознавця, дослідника творчості Л. Ревуцького)

«Лев Миколайович ніколи не відмовляв у допомозі не лише в професійних, а й в особистих побутових питаннях. У повсякденному житті він ніби соромився великої кількості своїх звань і регалій. Але якщо комусь потрібна була допомога, він підписувався на офіційних листах повним набором звань – депутат Верховної Ради, народний артист СРСР, лауреат... тощо. Як і багато інших, я із вдячністю згадую про його турботу з деяких важливих для мене у той важкий час особистих побутових проблем».

(Зі спогадів Данила Юделевича, піаніста, педагога)

«У сусіда Льва Миколайовича не було годинника. І той завжди звертався до Ревуцьких із запитанням – котра година? У Льва Миколайовича був великий кишеньковий золотий годинник і він повісив його на віконну раму так, аби через скло було видно циферблат. Коли ж я запитав, чи не боїться він, що золотий годинник можуть украсти, Лев Миколайович відповів: «Але ж у сусіда немає годинника, а йому ж потрібно знати час...».

(Зі спогадів Ібрагіма Хамраєва, узбецького композитора, педагога)

«Навесні 1944 р. ми повернулися в Київ. Одразу вирішив піти до Льва Миколайовича. Тоді в Києві саме зацвіли півонії. Я взяв величезний букет півоній – ледь помістилися в руках, – і приніс їх Ревуцьким. Вони дуже зраділи мені і були розчулені від моєї уваги, а також від такої великої кількості квітів. Я власноруч розставив квіти по всій квартирі: біля рояля, на столах, біля дзеркала тощо. З тієї пам'ятної весни я впродовж 25 років щоразу, коли розцвітали півонії, приносив Льву Миколайовичу й Софії Андріївні букети цих квітів. Якось, чи то у зв'язку із відрядженням, чи з відпусткою, сталося так, що я не приніс квіти. І Софія Андрі-

ївна дуже схвилювалася: «Що ж могло статися, що Шура не приніс квіти? Чи не образився він на нас?».

*(Зі спогадів Олександра Ковальова,
скульптора, народного художника України)*

«Ревуцький дуже чуйно й уважно ставився до близьких людей – рідних, учнів. Його колишні студенти розповідали, що коли Лев Миколайович викладав у консерваторії після війни, то свою зарплату віддавав декому зі студентів. Найчастіше вони про це навіть не здогадувалися – просто одержували гроші як стипендію».

*(Зі спогадів Валентини Виродової-Готьє, художниці,
члена-кореспондента Національної академії мистецтв України)*

«Якось, повертаючись пішки з консерваторії додому, Левко Миколайович знайшов на тротуарі золотого жіночого годинника з браслетом. Людина, яка знаходить подібну річ, може вчинити по-різному. Як вчинив Ревуцький? Він вирішив дочекатися особу, яка загубила годинник. Чекати довелося хвилин 40. І раптом Левко Миколайович побачив молоду дамочку із занепокоєним обличчям й опущеними вниз очима, яка щось шукала. Як з'ясувалося, саме це й була власниця годинника. Не назвавшись, композитор віддав їй втрачену річ:

- Облиште, не варто дякувати, на моєму місці будь-хто вчинив би так. Надалі будьте уважні».

(Зі спогадів Григорія Пінчука, українського політика)

«Допитливість розуму виявилася у Льва Миколайовича і в тому, що він захоплювався астрономією. Будучи непоганим столяром, він зробив за готовими кресленнями із дерева всі потрібні деталі, зібрав їх воєдино і, вмонтувавши скляні лінзи, спорудив телескоп. Усі ми одержали можливість розглядати планети Сонячної системи й відчували при цьому неабияке задоволення. Видимість була відмінною».

*(Зі спогадів Петра Писарєва, генерал-лейтенанта,
учасника Першої світової війни)*

«Якось разом з іншими гостями він був у мене на дні народження. Друзі-поети написали мені гумористичне вітання у віршах. Левко написав до нього музику. Настав момент виконання цієї «оди». Лев Миколайович сів за піаніно, поставив перед собою ноти. І раптом почав плутатися, збиватися, граючи власну, при цьому не дуже важку річ; нарешті взагалі перестав грати. Ми були стурбовані: в чому справа? Виявилось, стареньке піаніно настроєне було на півтону чи, можливо, на тон нижче, ніж має бути. Володар абсолютного слуху, Лев Миколайович бачив на папері позначення одних звуків – і внутрішньо чув їх, – а на піаніно виходило щось інше... Так «ода» і не була виконана...

(Зі спогадів Максима Рильського, українського письменника)

ПОЕТИЧНЕ ОДКРОВЕННЯ

(вірші, присвячені Л.М. Ревуцькому)

Левкові Ревуцькому

Пам'ятаю я рожевий
Ніжний ранок весняний.
І тебе, Ревуцький Лево,
Друже мій і брате мій.

Пам'ятаю, як багряно,
Відсвіт сонця в серце ліг,
Пам'ятаю фортеп'яно
Під промінням рук твоїх.

Ти, обернений до сходу,
В сяйві радісних вогнів,
Взявши пісню від народу,
Як алмаз її гранив.

А тепер на ювілеї,
У святкову, світлу мить
Грім симфонії твоєї
В серці братньому гримить.

Не одна у нас дорога,
Та єдина в нас мета,
Бо дійшли ми до одного
Всенародного моста.

(Максим Рильський, 1949)

Левкові Ревуцькому

В колиску дар пісень тобі поклала доля,
У серце налила добра і чистоти,
І дорогі скарби несеш обачно ти,
Як чашу, як свічу, у радісне роздолля.

Широкі обрії, не видно краю поля,
Де нам доводиться працюючи іти.
Ти ореш, сієш, жнеш для ясної мети,
Тебе окрилює народу мудра воля.

Ти учень Лисенка, ти України син,
Але зрідні тобі і мужній Бородін,
І глиб Чайковського, і світлий сум Шопена.

А скільки юнаків ти вирядив у путь!
Як радує тебе, що навкруги ростуть
Твої соратники, як памолодь зелена!
(Максим Рильський, 1959)

Молодість

(Фрагмент з поеми)

...Співачка юна на естраді
Вклонилась похапцем громаді.
Звичайно, що сьогодні тут
Весь цвіт зібрався український:
Он там Ревуцький, Паторжинський,
І Литвиненко-Вольгемут,
Он академік посивілий,
Он працівник з «Більшовика»
І молодість у цвіті сили,
Струнка, палка і гомінка.
О пісне, радосте людська,
Всесильна муко животворна!
Хай ніч пливе навколо чорна -
Твій голос – правда непоборна -
Як рівню, сонце виклика!

Жагуча пісне України!
Через провалля й верховини
Пливе твій голос солов'иний
У даль немеркнучу століть,
І той в житті повік не згине,
Кому діалося в пісні жить
І розуміть народний геній...
(Максим Рильський, 1949 -1950)

Сіяч щасливий, як лани
Його шумлять безкраї,
А з голубої вишини
Проміння щедро грає.
І радість в серці визріва,
Душа співає горда.
Йому багатії жнива -
Найвища нагорода.

Співець щасливий, як пісні
Його звучать навколо,
Шумлять, як злаки навесні,
Як це безмежне поле.
Вони хвилюють нам серця,
Вони – в душі народу.
І це для нашого співця -
Найвища нагорода.

Їх, наче зерна, висівав,
Тому завітти всюди.
Хто силу у народу брав,
В народі жити буде.
Народ співав йому пісні,
Й тому у нагороду
Скарби душі – думки рясні -
Він посила народу.

(Олекса Ющенко, 1949)

Мелодія краплинами зрина

Рідна вода

...Та звідки ця непрохана утома?
Але творить бажання не зника...
І все частіше ластівкою з дому
В сні приліта мелодія дзвінка.
Щоб записати, вже немає сили...
Де взять її? І думка осява:
- В Іржавець би... Та лише в казці — крила,
Не допоможуть вигадки-дива.

І просить він, щоб з рідної криниці
Йому води баклагу привезли.
І мариться: в гарячій полі жниця
П'є воду... й приземляються орли,
Бо мучить спрага... Спрага невтолима...
Хоч би відчути подих вітерця.
...Донісся тихий шепіт за дверима,
І тут земляк підходить до митця.

Зір прояснився... Ловлять рідні краплі
Його сухі знекровлені вуста.
Земля, яку любив, любов'ю капле.
Яка ж вона велична і проста!
Земля, криниця рідного Іржавця...
Він краплі пив, як вічність пісні пив.
О так! З землею нам не розлучаться,
Бо з нею родиться зерно і спів.
Із неї лише... Сили в ній цілющі.
Краплини грали, мов срібло живе.
Вони в далекому роді й нині суцям,
В них і моя мелодія живе...

...Майнула у вікні зелена вітка,
Неначе напилася і вона...
І думку сина, наче серця квітку,
Приймала в дар священна сторона.
Останній дар — мелодія зрина.

(Олекса Ющенко, 1986)

*На схилі життя Левко Ревуцький
попросив привезти йому води з
криниці, що у рідній іржавецькій садибі.*

Як вона бралася — світла вода —
з тої криниченьки — з карої ночі!
Хлюпала, грала, дзвінка й молода,
били об цямрину іскри співочі.

Скільки проміння ряхтіло у ній!
Грало відеречко: «Водо цілюща,
пив тебе жайворон, пив соловій —
пісня воістину їх невмируща.

Пив тебе роду українського син —
ти його музику віщу творила.
Що в тобі, водо?.. Потуга глибин.
Поклик високості. Простір і крила...».

Як вона линула — добра вода —
з тої садиби та в сиву дорогу!
Хлюпала, грала, дзвінка й молода,
ниви співали їй пісню розлогу.

Як вона дихала в далеч ясну.
де видубицькі різьбилися бані,
де, розгойдавши Дніпро і Десну,
хмари купалися — сизі й булані.

«Граде наш, Києве, чуєш — лечу! —
грало крило понад хвилі дніпрові. —
Знаю, у тебе води досхочу,
тільки ж криничної треба Левкові...».

Ах, як пилась вона — рідна вода
з тої криниченьки — з карої ночі!
Як вона грала, дзвінка й молода,
як променилися бризки співочі!

Слухав їх роду безсмертного син,
чув у їх музиці звань таємничу.
Слухав потужні акорди глибин,
чув — наче батько здаля його кличе,
голосом неньчиним кличе земля,
кличе до себе на вічну гостину...
Гей, на струні, що й сльозу звеселя,
грала вода йому: «В добру годину!...».

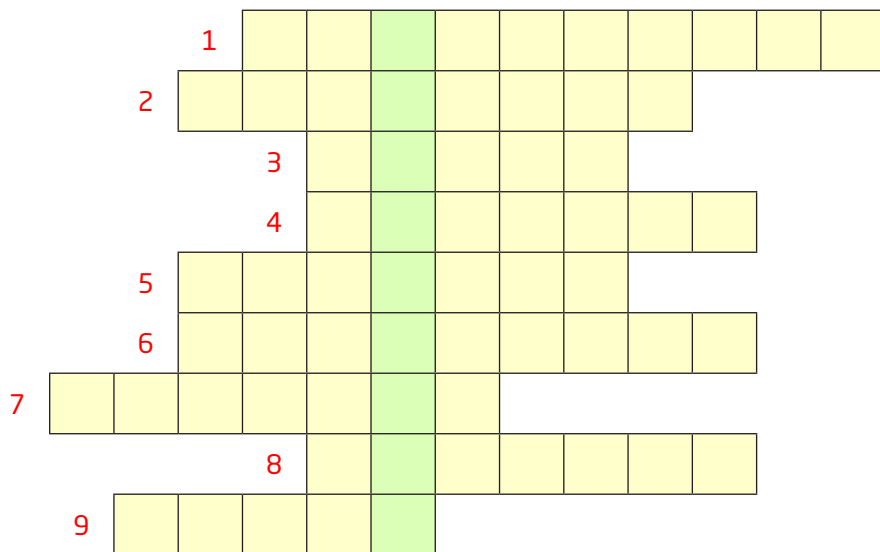
(Ігор Нижник)

КРОСВОРД ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ Л.М. РЕВУЦЬКОГО

Заповни рядки по горизонталі та прочитай по вертикалі прізвище відомого композитора.

1. Улюблений музичний інструмент Левка Миколайовича.
2. Яке прізвисько дали малому Левкові як володарю абсолютного слуху?
3. Ім'я сина видатного композитора.
4. Кантата-поема за твором Т. Шевченка.
5. Назва заходу, під час якого виконуються музичні твори відомих композиторів.
6. Прізвище друга композитора, визначного українського поета.
7. Назва міста, у якому Левко Ревуцький навчався в гімназії, був солістом-піаністом у хоровій капелі, брав участь в організації симфонічного оркестру.
8. Прізвище видатного композитора, вчителя Левка Ревуцького.
9. Який заклад відкрили на малій батьківщині композитора до 100-річчя з дня його народження?

			1	Ф	О	Р	Т	Е	П	І	А	Н	О
		2	К	А	М	Е	Р	Т	О	Н			
			3	Є	В	Г	Е	Н					
			4	Х	У	С	Т	И	Н	А			
		5	К	О	Н	Ц	Е	Р	Т				
		6	Р	И	Л	Ь	С	Ь	К	И	Й		
7	П	Р	И	Л	У	К	И						
				8	Л	И	С	Е	Н	К	О		
					9	М	У	З	Е	Й			

ГОРДІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Інформаційний бібліографічний список
для організаторів дитячого читання
до 130-річчя від дня народження українського композитора
Левка Миколайовича Ревуцького

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко.
Укладачі: Л.В. Бацай, В.М. Красножон.
Літературний редактор В.В. Зеленська.
Комп'ютерна верстка Н.В. Ярчак.
Підписано до друку 12.11.2018 р.
Зам. № 19. Тираж 75 прим.

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua